

חיים רק פעם אחת - תשתדלו לעשות את זה נכון
מעריך שיעור לאור דמותו של סמ"ר דרור חן ז"ל

כתיבת מערך השיעור: נטע שושן-פאר - רשת אורט

חלק א': נתוני יסוד ומבוא למורה

- **שם הנופל :** סמ"ר דרור חן ז"ל.
- **הסטיקר:** "חיים פעם אחת, תשתדלו לעשות את זה נכון".
- **רציונל פדגוגי:** "חירות מתוך אחריות" - דרור חן גדל כילד של חופש, טבע ומרחבים (חירות), אך בחר לסיים את חייו במעשה של אחריות עליונה כשניסה להציל את חבריו בקרב. השיעור יחקור את המושג YOLO (חיים רק פעם אחת) לא כהזמנה לנהנתנות ארעית, אלא כתביעה עתיקת יומין לאחריות מוסרית המעניקה פשר לקיום.
- **מטרות השיעור:**
 1. היכרות עם דמותו של דרור כילד טבע, איש ספר ואדם שפעל מתוך "עיניים טובות".
 2. הבנת הקשר שבין חירות אישית לנטילת אחריות מוסרית כלפי האחר.
 3. דיון במושג "לחיות נכון" דרך מקורות השראה (גתה, קורצ'אק, רמב"ם ורבי יהודה הנשיא).
- **רקע על הדמות:** דרור גדל במושב גן חיים, ילד של טבע וטיולים בשביל ישראל. הוא שילב בין הצטיינות בלימודים ותנ"ך לבין מנהיגות חברתית בבני המושבים. כלוחם בגולני, נהרג בקרב בדרום לבנון בנובמבר 2024 כשהוא מתייצב להציל את חבריו.

חלק ב': מהלך השיעור (45 דקות)

ציוד :

- **דף מקורות:** כולל את דברי גתה על YOLO, פסקאות מהרמב"ם על שביל הזהב, והציטוט של קורצ'אק על ההליכה עם הילדים
- דפים ועליהם מספרים (1-20) למשחק הרצפה, קוביית משחק.
- חלוקי נחל קטנים, או לחילופין קרטון גזור לגודל של חלוק נחל קטן, טושים

1. טבעת רגשית: "חיילי השביל - משחק ה-YOLO של דרור" (10 דקות)

המטרה: חיבור רגשי ואקטיבי לדמותו של דרור דרך הניגוד שבין חירות מוחלטת לאחריות מוסרית.

הכנה למשחק:

הכיתה היא לוח המשחק. שביל נייר הדבק על הרצפה מחולק ל-20 תחנות ממוספרות. התלמידים מתחלקים ל-4 "חוליות" (קבוצות קטנות). בכל תור, נציג מחוליה מתקדם משבצת. המורה מקריא את המשימה או השאלה לפי מספר המשבצת. ניתן להשתמש בקוביית משחק.

10 שאלות (משבצות אי זוגיות):

1. **משבצת 1:** דרור אהב ללכת יחף בטבע. מתי אתם מרגישים הכי "משוחררים" מכללים?
2. **משבצת 3:** "חיים רק פעם אחת". האם העובדה הזו גורמת לכם לרצות לבלות או לרצות להשפיע?
3. **משבצת 5:** גתה אמר YOLO כבר ב-1774. למה לדעתכם המשפט הזה הפך להיות כל כך פופולרי דווקא היום?
4. **משבצת 7:** דרור היה מנהיג בבני המושבים. מהי התכונה הכי חשובה שצריכה להיות למנהיג כשקשה לכולם?
5. **משבצת 9:** הרבי מקוצק שנה את "אמצע הדרך" וקרא לו שביל החמורים. באיזה תחום אתם מסרבים להיות "בינוניים"?
6. **משבצת 11:** דרור נהרג כשניסה להציל חברים. האם אחריות על אחרים היא נטל או זכות?

7. **משבצת 13:** "התשובה בתוכך היא מסתתרת" (מיכאל וקנין). מהי ה"תשובה" הכי חשובה שגיליתם על עצמכם השנה?
8. **משבצת 15:** רבי זושא פחד שלא יהיה "זושא". רבי זושא, מחשובי האדמו"רים החסידיים, אמר סמוך למותו: "בעולם הבא לא ישאלוני מדוע לא היית משה רבנו, ישאלו אותי למה לא היית זושא" מי ה"אתם" שאתם שואפים להיות באמת?
9. **משבצת 17:** דרור הצטיין בתנ"ך. האם יש ערך "עתיק" אחד שאתם לוקחים איתכם לשביל שלכם?
10. **משבצת 19:** חברו של דרור כתב: "הטובים בוחרים להתייצב". מה הדבר שהכי קשה "להתייצב" מולו היום?

10 משימות לשביל של דרור (משבצות זוגיות)

- משבצת 2:** "נשימת פסגות" - דרור אהב את המרחבים וההרים. על כל חברי החוליה לעמוד זקופים, למתוח ידיים הכי גבוה שאפשר לכיוון השמיים ולנשום שלוש נשימות עמוקות ואיטיות של "חירות".
 - משבצת 4:** "שיקוף של טוב" - לפי דברי לאה גולדברג, מי שיש לו עיניים פקוחות רואה דברים נפלאים. על כל תלמיד לומר לחבר שליידו "ניצוץ" אחד (תכונה טובה) שהוא מזהה בו ברגע זה.
 - משבצת 6:** "עוגן חברתי" - דרור היה מנהיג וחבר מסור - שני חברים מהחוליה צריכים ליצור "כיסא" מידיהם (שתי וערב) ולהרים חבר שלישי למשך 5 שניות, כסמל לנשיאת אחריות משותפת.
 - משבצת 8:** "קפיצה נחשונים" - גתה וה-YOLO קוראים לנו להעז. על נציגי החוליה לקפוץ לתוך המשבצת הבאה בשתי רגליים ובו-זמנית לצעוק מטרה אחת שהוא רוצה "לעשות נכון" השנה.
 - משבצת 10:** "מעגל ההתייצבות" - "הטובים בוחרים להתייצב". כל חברי החוליה צריכים לעמוד במעגל צפוף, לשלב זרועות ולהישען מעט אחורה יחד בלי ליפול למשך 10 שניות (חוסן קבוצתי)
 - משבצת 12:** "איזון הזהב" - הרמב"ם לימד על דרך האמצע. צעדו על קו השביל "עקב בצד אגודל" (Heel-to-toe) תוך שאתם מדקלמים בקצב הצעידה: "איזהו עשיר? השמח בחלקו"
 - משבצת 14:** "ניגון השביל" - זמזמו יחד שורת פזמון משיר שנותן לכם כוח לבחור נכון (כמו אמיר דודן: "להאמין, לראות שטוב")
 - משבצת 16:** "חוסן הארז" - עמדו על רגל אחת במשך 15 שניות מבלי לזוז, כסמל ליציבות של עץ הארז שדרור שאף להיות
 - משבצת 18:** "צעדת האמון" - יאנוש קורצ'אק צעד עם חניכיו באופטימיות גם ברגעים קשים. צעדו את המשבצת הבאה בטור, כשכל אחד מניח יד על כתף החבר שלפניו, בעיניים עצומות (רק הראשון עם עיניים פקוחות ומוביל בבטחה)
 - משבצת 20:** "חתימה של חיים" - הגעתם לסוף השביל של דרור. הניחו יד על הלב, אמרו יחד: "חיים פעם אחת, עושים את זה נכון!"
- שילוב שיר:** ברקע מתנגן שירו של מיכאל וקנין: "אל תפחד עכשיו כי לא אבדה לך הדרך".

• שאלות לשיח:

- דרור היה ילד של טבע וחופש מוחלט. איך לדעתכם החירות הזו עזרה לו לפתח את האומץ "להתייצב" בקרב עבור חבריו?
- "אל תפחד עכשיו..." התשובה בתוכך היא מסתתרת". אילו הייתם שואלים את דרור מהי התשובה שלו לשאלה "איך להיות?", מה הוא היה עונה לכם מהשביל?

2. טבעת הערך: "מעבדת ה-YOLO המוסרית" (15 דקות)

המטרה: לימוד מעמיק של המושג "לחיות נכון" וניתוח שביל הזהב.

- **הפעילות (למידה בקבוצות - "קוד דרור"):** כל קבוצה מקבלת "צופן" המורכב ממקורות שונים:
 - **כרטיסיית עבודה - קבוצה 1: גתה והרמב"ם**
 - **נושא: בין YOLO לשביל הזהב**
 - **המקורות שבצופן:**
 - **גתה (1774):** הטביעה המקורית של המושג YOLO - "חיים רק פעם אחת".
 - **הרמב"ם:** הגדרת "שביל הזהב" כמידה בינונית ומאוזנת שהיא הדרך הישרה.

- **שאלת העבודה לכרטיסייה:** גתה הציב בפנינו את העובדה שחיים רק פעם אחת, והרמב"ם הורה לנו לחתור תמיד אל 'דרך האמצע' המאוזנת. כיצד הסטיקר של דרור חן ('תשתדלו לעשות את זה נכון') מצליח לקחת את המושג המודרני YOLO ולהפוך אותו מנהגנות רגעית לתביעה לאחריות מוסרית מאוזנת? האם 'לעשות נכון' פירושו תמיד לבחור באמצע?"

- **כרטיסיית עבודה - קבוצה 2: הרבי מקוצק ורבי זושא**
- **נושא: האומץ להיות "אני" מול שביל החמורים**
- **המקורות שבצופן:**
- **הרבי מקוצק:** הביקורת על "שביל הזהב" כפשרה בינונית – "סוסים וחמורים הולכים באמצע".
- **רבי זושא:** "בעולם הבא לא ישאלו אותי למה לא היית משה רבנו, אלא למה לא היית זושא".
- **שאלת העבודה לכרטיסייה:** הרבי מקוצק הזהיר אותנו מפני בינוניות וקרא לאמצע 'שביל החמורים', בעוד רבי זושא תבע מאתנו לממש את הייחוד האישי שלנו עד הקצה. לאור דבריהם, כיצד הבחירה של דרור לחיות 'נכון' דורשת מאתנו לפרוץ את הגבולות של 'מה שכולם עושים' ולמצוא את השליחות שייחודית רק לנו? איך האוטנטיות שלכם פוגשת את ה-YOLO של דרור?"

- **כרטיסיית עבודה - קבוצה 3: יאנוש קורצ'אק ואפיקטטוס**
- **נושא: חוסן פנימי מול נסיבות חיצוניות**
- **המקורות שבצופן:**
- **אפיקטטוס והסטואיקנים:** חיים נכונים הם כאלו שאינם תלויים בגורמים חיצוניים אלא בחוסן מוסרי פנימי.
- **יאנוש קורצ'אק:** הבחירה ללכת עם היתומים למחנה המוות כדי לשמור על צלם אנוש ואופטימיות עד הרגע האחרון.
- **שאלת העבודה לכרטיסייה:** הפילוסוף אפיקטטוס לימד שחוסן פנימי נבנה ממוסריות שאינה תלויה בנסיבות, וקורצ'אק הוכיח זאת כשבחר ללכת עם ילדיו אל הלא נודע. נתחו את המעשה של קורצ'אק כדוגמה ל'חיים נכונים' (לפי דרור): כיצד המוסר גובר על התועלת האישית ברגע האמת, ואיזה סוג של 'חוסן פנימי' אנחנו יכולים לאמץ מדרור לחיי היומיום שלנו (גם בלי לעמוד במצבי קיצון)?

שאלות הבנה והעמקה:

1. לפי הרמב"ם והרבי מקוצק, האם "לחיות נכון" פירושו תמיד ללכת באמצע, או שיש רגעים שבהם דווקא ה"קיצוניות" המוסרית (כפי שעשה קורצ'אק או דרור בקרב) היא הדרך הנכונה?
2. רבי זושא פחד שלא יהיה "זושא". איך הסטיקר של דרור "תשתדלו לעשות את זה נכון" קורא לכם להיות "אתם" ולא חיקוי של מישהו אחר?

3. טבעת הזהות: "תפארת לעושיה - בונים את שביל הבחירות" (10 דקות)

המטרה: חיבור ערכי דרור (חירות מתוך אחריות) לזהות האישית של התלמיד, מתוך הבנה שהבחירה "לעשות את זה נכון" היא מלאכת מחשבת של איזון.

מהלך הפעילות: "סדנת אבני דרך ופאזל הבחירות"

1. **זיקוק המצפן (2 דקות): המורה מציג את דברי רבי יהודה הנשיא על "הדרך הישרה":** דרך שהיא גם "תפארת לעושיה" (גאווה פנימית ושלמות עצמית) וגם "תפארת לו מן האדם" השפעה מיטיבה והערכה מהסביבה. המורה מסביר: "דרור היה ילד של טבע וחופש, 'יחפן' שחי ב'תפארת לעושיה', אך ברגע האמת הוא בחר באחריות עליונה למען חבריו - 'תפארת לו מן האדם'.
2. **משימת "אבני הדרך" (8 דקות):**
 - **החומרים:** לכל תלמיד מחולקת "אבן" – חלוק נחל קטן או מקרטון (גזורה בצורת חלוק נחל).
 - **הפעולה:** בזמן שברקע מתנגן שירו של אמיר דדון, "מתי אלמד לבחור נכון... להאמין, לראות שטוב", התלמידים כותבים על האבן:
 - **צד א' (הפנימי):** בחירה אחת שעשיתם השבוע שגרמה לכם להרגיש נאמנים לעצמכם (ה"חירות" שלכם).

• **צד ב' (החיצוני):** מעשה אחד של אכפתיות או אחריות שעשיתם למען מישהו אחר

(ה"התייבבות" שלכם).

הפאזל: התלמידים מוזמנים להניח את ה"אבנים" שלהם לאורך ה"שביל" שנוצר בטבעת הרגשית, כך שכל אבן אישית הופכת לחלק מפסיפס של שביל קבוצתי.

4. טבעת האחריות: "אדריכלי השביל - עושים את זה נכון" (10 דקות)

המטרה: יציאה לפעולה ממשית של אכפתיות ואחריות.

• הפעילות (הפעלה מיוחדת - "שרשרת החוסן המוסרי"):

1. המורה מחלק לתלמידים "כרטיסי התייבבות".
2. בהשראת דברי חברו של דרור: "**הטובים בוחרים להתייבב**", כל תלמיד מתחייב בכתב על פעולה אחת קטנה של "אכפתיות ונתינה" (לא במצב קיצוני!) שיבצע עד מחר – למשל: להקשיב לחבר, לעזור בבית, או לראות אדם "שקוף".
3. התלמידים מצמידים את הכרטיסים ליצירת "שביל ישראל כיתתי" על הלוח.

• שאלות מנחות:

1. דרור בחר לחיות נכון גם כשזה עלה לו בחייו. איך האחריות שלכם היום "לעשות משהו קטן בשביל מישהו" הופכת את הזיכרון שלו מ"הנצחה באבן" ל"חיים של משמעות" בתוכם?
2. רבי יהודה הנשיא לימד שהדרך הישרה משלבת בין 'תפארת לעושיה' (מה שגורם לנו להרגיש נאמנים לעצמנו) לבין 'תפארת לו מן האדם' (הטוב שאנו מעניקים לאחרים). איך הפיכת הרעיון שכתבתם על ה'אבן' שלכם למעשה של נתינה שקבעתם לעצמכם לבצע מחר, הופכת את המילים שעל הסטיקר של דרור – 'תעשו את זה נכון' – ממילים יפות למצפן לחיים של משמעות?

חלק ג -

משימת כתיבה ונספח

1. כתבו למשפחתו של דרור:

- מהו המעשה ה"נכון" שאתם בוחרים להתחייב אליו השבוע (בבית, בבית הספר או עם חברים) כדי להפוך את ה-YOLO שלכם למשמעותי בהשראת דרור?
- איזו תכונה מדמותו של דרור – ה"עיניים הטובות", החירות או הנחישות להתייבב למען החברים – השאירה בכם חותם הכי חזק?
- חתמו במסר קצר של הוקרה למשפחה על הניצוץ שסיפורו של דרור הדליק בשביל האישי שלכם

2. נספח – סמ"ר דרור חן ז"ל, חלק זה בנוי כדף לימוד מונחה לחברות

דף מקורות מונחה ללמידה בחברות (לצילום וחלוקה)

סמ"ר דרור חן ז"ל

הסטיקר והמשפט המכונן

"חיים רק פעם אחת, תעשו את זה נכון"

1. מתוך הפירוש של הרב שי פירון וג'קי שימל (מתוך הספר "פרקי בנים")

"הביטוי 'חיים רק פעם אחת' (YOLO) הופיע לראשונה ב-1774... הפרשנות למשפט נחלקה לשניים. יש שטוענים שכיוון שחיים פעם אחת, עלינו לנצל כל רגע לנהנתנות ומיצוי יכולות אישיות. המסקנה השנייה הפוכה בתכלית: מכיוון שחיים פעם אחת, אל לנו לכלות את חיינו בדאגה לעצמנו בלבד, וכדאי לנצלם לטובת שלום העולם".

"התנא רבי יהודה הנשיא הגדיר את המעשה הנכון כאיזון בין שני צירי פעולה: הראשון פנימי ומהותי, 'תפארת לעושיה' – ערך המקנה לאדם שלמות עצמית. הציר השני חברתי, 'תפארת לו מן האדם' – מעשה הגורר הערכה מהסביבה".

"אריסטו והרמב"ם סברו שהמעשה הנכון הוא הסולל את 'שביל הזהב'... רבים טעו לחשוב שהרמב"ם חיפש פשרה בין שתי נקודות קצה והוביל לבינוניות. חמש מאות שנה אחריו, חלק עליו הרבי מקוצק וטען: 'סוסים וחמורים הולכים באמצע'. שביל הזהב של הרמב"ם איננו פשרה פושרת, אלא בחירה מאוזנת ומדויקת בדבר הנכון".

שאלות העמקה לדיון בחברותא:

- הפירוש מציג שתי דרכים להבין את המושג YOLO (נהנתנות מול אחריות). איך הסיומת של דרור - "תשתדלו לעשות את זה נכון" - מכריעה בין שתי הפרשנויות הללו?
- לפי דברי הרבי מקוצק, ההליכה ב"אמצע" עלולה להוביל לבינוניות ("שביל החמורים"). כיצד לדעתכם אפשר ללכת ב"שביל הזהב" של הרמב"ם ועדיין לשמור על קיצוניות מוסרית וגבורה, כפי שעשה דרור בקרב?

2. מקור השראה וחיבור לפירוש

מקור השראה (דברי רבי זושא מאניפולי): בעולם הבא לא ישאלוני: 'מדוע לא היית משה רבנו?', אלא ישאלו: 'מדוע לא היית זושא'?

שאלת חיבור:

רבי זושא מלמד אותנו שהשליחות שלנו היא להיות הגרסה הכי מדויקת של עצמנו. כיצד הבחירה של דרור לחיות 'נכון' דורשת מאיתנו לפרוץ את הגבולות של 'מה שכולם עושים' ולמצוא את ה'זושא' (הייחודיות) שבנו? איך האותנטיות הזו מתחברת לידיעה שחיים רק פעם אחת?

שאלה קיומית:

גתה והסטיקר של דרור מציבים בפנינו את עובדת החד-פעמיות של החיים. אם אנחנו באמת חיים רק פעם אחת, האם זה הופך את הבחירות שלנו לכבדות וגורליות יותר, או שדווקא ליותר חופשיות? איך מוצאים את ה"נכון" בתוך עולם של אינסוף אפשרויות?